

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO

Asianumero VN/8871/2019

LOHJAN KAUPUNGIN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYSLUONNOKSESTA EDUSKUNNALLE SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON SEKÄ PELASTUSTOIMEN JÄRJESTÄMISEN UUDISTUSTA JA MAAKUNTIEN PERUSTAMISTA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

1. Yleistä uudistuksesta

Sote-uudistus on tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisen näkökulmasta välttämätön uudistus, johtuen ikärakenteen muutoksesta ja osaltaan sen myötä jatkuvasti kasvavista sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista ja kuntien rahoitushaasteista. Uudistus tulee kuitenkin toteuttaa hallitusti siten, että kuntien ja maakuntien toimintakyky uudistuksen myötä turvataan.

Uudistuksen lähtökohta, että sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu ja pääasiallinen tuottamisvastuu on julkisella sektorilla, on Lohjan kaupungin mielestä kannatettava. Samoin uudistuksessa ehdotettu Uudenmaan jakaminen viiteen kokonaisuuteen on parempi ratkaisu kuin koko Uudenmaan laajuinen sote-maakunta. Tämä turvaa paremmin muutoksen hallittavuuden henkilöstön näkökulmasta, asukkaiden palveluiden saavutettavuuden ja mahdollisuuden asukkaiden äänen kuulumiseen palvelujen kehittämisessä. Suurempi ylikunnallinen organisaatio mahdollistaa hyvien käytäntöjen levittämisen, laadun ja potilasturvallisuuden kehittämisen, päällekkäisten toimintojen yhdistämisen ja muun muassa palveluverkon kokonaisuuden suunnittelun. Sitä kautta uudistuksella voidaan saavuttaa väestön laajempi yhdenvertaisuus, kuten edellisen kierroksen selvitystyössä todettiin.

2. Rahoituksen haasteet

Lohjan kaupungin taloudellinen tilanne on jo nykyisellään haastava ja suunnitteilla oleva uudistus tuottaa talouteen merkittäviä epävarmuustekijöitä. Uudistus aiheuttaa kuntaan veronkorotuspaineita ja samanaikaisesti mahdollisesti heikentää palvelutasoa kaupungille jäävien palvelujen osalta. Lisäksi se tuo poikkeuksellista epävarmuutta kuntien tulevien vuosien talouteen tilanteessa, jossa talous on jo erityisesti koronaviruspandemian johdosta merkittävästi heikentynyt. Uudistus vaikuttaa kaupungin kykyyn selviytyä jo tehtyjen tai suunnitteilla olevien välttämättömien investointien takaisinmaksusta.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoituksessa käyttöön esitettävä tarvekriteeristö aiheuttaisi 70 milj. euron leikkaukset Länsi-Uudenmaan palveluihin verrattuna nykytilanteeseen. Palvelujen rahoituksen heikennys kohdistuisi väistämättä paljon palveluita tarvitseviin, jolloin uudistuksen tavoite terveys- ja hyvinvointierojen tasoittamisesta ei toteudu.

Rahoituskriteerejä tulee tarkistaa vastaamaan paremmin Länsi-Uudenmaan nykyistä rahoitustilannetta. Lisäksi rahoituksessa tulee huomioida muutoskustannukset, joita aiheutuu muun muassa välttämättömästä tiedon integraatioon liittyvistä tietojärjestelmien yhtenäistämisestä.

Sote-palveluiden rahoituskriteerit eivät kaikilta osin huomioi riittävästi Lohjan kaupungin maantieteellisiä eroja tiheään asutusta keskustasta harvaan asuttuihin alueisiin ja julkisen sektorin vastuuta vastata palvelujen tuottamisesta maantieteellisesti haastaville alueille ja näistä aiheutuvia tuotantokustannuksia. Lisäksi alueella korostuvien sosiaalisten ongelmien kuten päihteiden käytön ja psykiatrian tarpeen vaikutuksia palvelutarpeisiin ei ole riittävästi huomioitu.

3. Palvelujärjestelmän monipuolisuus

Lausuntokierroksella oleva lakiehdotuskokonaisuus rajaa tarpeettomasti sote-maakunnan käytössä olevia toimintavaihtoehtoja palvelujärjestelmän osalta. Rajaus heikentää asiakkaan tai potilaan palvelutasoa, etenkin palvelujen saatavuutta ja hankaloittaa kustannusten hallintaa. Lohjalla on luotu toimiva palvelujärjestelmä hallitun monituottajamallin avulla. Kunnan omat, yksityiset ja kolmannen sektorin palvelut on integroitu yhtenäiseksi palvelujärjestelmäksi. Tällainen monituottajamalli on asiakaslähtöinen ja kustannustehokas. Lisäksi koronapoikkeusoloissa on voitu todeta, että monituottajamalli hajauttaa riskiä toimijoiden kesken. Tämä toimiva ratkaisu on oltava käytössä jatkossakin. Sote-maakunnassa on monituottajuuden johdosta panostettava erityisesti kilpallutuksen, sopimusten ja seurannan laatuun.

Esityksessä sote-maakunnan mahdollisuuksia käyttää alueen eri sote-toimijoiden resursseja ja osaamista on rajattu voimakkaasti ja epätarkoituksenmukaisesti. Lohjan kaupungin näkemys on, että nykyaikainen palvelujärjestelmä on julkisen toimijan johtama, eri toimijoiden laaja verkosto. Monituottajamalli turvaisi pelkkään sote-maakunnan omaan tuotantoon perustuvaa palvelujärjestelmää paremmin asukkaiden palveluiden saatavuuden, laadun ja kustannustehokkaan järjestämisen. Valinnanvapaus on keskeinen palveluiden saatavuuden sekä asiakas- että potilaslähtöisyyden työkalu. Valinnanvapauden toteuttamisessa on keskeistä yhdistää järjestäjän vahva palvelun sisällön ja kustannuksen ohjausrooli, asiakkaan tai potilaan palvelutarve ja alueen palvelutarjonta.

Lohjan kaupunki käyttää onnistuneesti vuokratyövoimaa palvelujärjestelmän turvaamiseen erityisesti tilanteissa, joissa oman henkilöstön poissaolot, rekrytointiviiveet tai saatavuusongelmat haastavat palveluiden turvaamisen. Vuokratyövoiman käytön mahdollisuus tulee turvata nykylaajuudessaan jatkossakin.

Maakunnalla ja kunnalla tulisi tarvittaessa olla myös enemmän mahdollisuutta sopia palvelujen järjestämisestä siten, että se huomioi alueelliset erityispiirteet esitettyä lakiluonnosta paremmin. Lohjan kaupungin näkökulmasta tämä on merkityksellistä muun muassa tukipalveluiden (ateria- siivous- ja tietohallinnon palvelut) osalta. Näissä tulisi kyetä käyttämään alueellisesti järkeviä joustavia käytäntöjä hankintalain sitä estämättä.

4. Sote-maakunnan järjestäjävastuu

Esityksen mukaan sote-maakuntien rahoitus perustuisi valtion rahoitukseen. Maakuntiin kohdistuisi myös varsin tiukkaa valtionohjausta. Vuosittain käytävissä neuvotteluissa ohjattaisiin sote-maakuntaa sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen järjestämistehtävässä. Neuvotteluissa olisi mahdollisuus antaa toimenpide-ehdotuksia koskien esimerkiksi tuotantorakennetta, vähäistä suurempia palveluhankintoja, vuokratyövoimaa sekä investointeja, jotka esitysluonnoksen mukaan olisivat luvanvaraisia ja tiukasti säänneltyjä. Valtionohjaus olisi varsin voimakasta myös maakunnan operatiivista toimintaa koskevissa kysymyksissä, mikä ei ole uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua. Vahva valtionohjaus on ristiriidassa maakunnan vahvaa järjestämistä vastuuta korostavan

tavoitteen kanssa.

Lohjan kaupunki kannattaa esimerkiksi valtakunnallisen rekisteripohjaisen seurannan ja tiedolla johtamisen työkalujen kehittämistä. Samoin valtakunnallisten yhtenäisten laadullisten kriteerien kehittäminen on asukkaiden etu. Maakuntien on oltava yhteistyössä THL:n kanssa kehittämässä laaturekistereitä ja muita benchmarking-järjestelmiä. Sen sijaan voimakas tuotannon kontrollointi jähmettää tarpeettomasti sote-palveluiden asiakas- ja potilaslähtöistä ja kustannustehokasta järjestämistä, kehittämistyötä ja uudenlaisten toimintamallien innovointia.

5. Erilliskokous

Verrattuna koko Uudenmaan laajuiseen sote-maakuntaan, ehdotettu Uudenmaan jakaminen viiteen alueeseen on perusteltu ja kannatettava. Haasteeksi saattaa muodostua kuntapohjaista mallia hallinnollisesti raskaampi malli. Länsi-Uudenmaan alueella on vuosien ajan tehty toimivaa kuntien välistä yhteistyötä ja käynnistyvä Länsi-Uudenmaan sote-hankekokonaisuus tähtää yhteisen sote-järjestäjän synnyttämiseen.

Eryteisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on laaja-alainen tehtävä, jonka onnistunut toteuttaminen edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon vahvaa yhteistyötä opetus-, liikunta-, nuoris- ja kulttuuripalveluiden kanssa. Sote-maakunnan perustaminen luo yhteistyölle uuden raja-aidan, mikä on ristiriidassa uudistuksen tavoitteiden kanssa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen jää kunnan ja sote-maakunnan yhteiseksi tehtäväksi. Keskeistä on, että kummallekin muodostuu rahoituksensa mukainen selkeä vastuun- ja työnjako. Kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö tulee turvata riittäväillä taloudellisilla resursseilla ja toimivilla yhteistyörakenteilla maakunnan kanssa.

6. Opiskeluhoito

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi tehtävä opiskeluhoito on laajaa oppilaitoksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä. Lakiehdotuksen malli, jossa opiskeluhoitoon palvelut järjestetään oppilaitosten yhteydessä lähipalveluina ja sote-maakunnan järjestäminä, on sinänsä kannatettava. Opiskeluhoito on sote-palvelu, joten on luontevaa, että sote-maakunta vastaa tehtävästä. Toiminnallisesti on tärkeää, että palvelu on oppilaitoksissa saatavissa matalalla kynnyksellä ja se on riittävästi resursoitua myös Lohjan kaupungin alueella. Merkityksellistä on myös maakunnan ja kuntien yhteistyö oppilaitosten palvelujen turvaamiseksi ja kehittämiseksi.

7. Tiedon integrointi

Sote-maakunnan onnistuneen toiminnan edellytyksenä on yhtenäinen ja asiakaslähtöinen tietojärjestelmäkokonaisuus. Lähtötilanteessa Länsi-Uudellamaalla on monia tietojärjestelmiä, ja kunnilla ja erikoissairaanhoidolla ei ole yhtenäistä suunnitelmaa tietojärjestelmien tulevaisuudesta. Yhtenäisten tietojärjestelmien puute vaikeuttaa sote-maakunnan johtamista ja hidastaa toiminnan asiakaslähtöistä ja taloudellisesti tarkoituksenmukaista kehittämistä. Länsi-Uudellamaalla tarvitaan yhteinen asiakas- ja potilastietojärjestelmä, joka huomioi myös integraation erikoissairaanhoidon. Lainsäädäntöön tulee kirjata vaatimus sote-maakunnan laajuisesta yhtenäisestä asiakas- ja potilastietojärjestelmästä. Hankintalakiin tulee tehdä tavoitteen salliva poikkeussäätely. Rahoituksessa tulee huomioida myös tietojärjestelmistä aiheutuvat merkittävät muutuskustannukset.

8. Perustason ja erikoissairaanhoidon yhteistyö

Uudellemaalle on syntymässä muusta maasta poikkeava perustason ja erikoissairaanhoidon ratkaisu. Myös Uudellamaalla on turvattava perustason ja erikoissairaanhoidon palveluiden integraatio. Uudellamaalla rakenteelliset muutokset ovat

esityksen mukaan vähäiset, järjestäjätahon kokoa ja pienempää toimijoiden määrää lukuun ottamatta. Ratkaisuna esitetään sote-maakunnan ja HUS:n välistä järjestämissopimusta. Tätä ei voi pitää yhteistyörakenteen ratkaisuna yksinään riittävänä. Mikäli HUS:n organisoituminen säilyy ennallaan, Länsi-Uudenmaan alue kuuluisi kolmeen eri HUS:n sairaanhoitoalueeseen. Käytännön yhteistyön ja palvelujen integraation turvaamiseksi on tärkeää, että perustason erikoissairaanhoidon osalta HUS:n toiminnallinen vastuunjako noudattaa Uudenmaan viiden alueen jakoa. Tämä on mahdollista toteuttaa ilman HUS:n pilkkomista. Palveluiden integraation, saatavuuden ja kustannusten hallinnan näkökulmasta perustason ja erikoissairaanhoidon palveluiden tulisi olla yhtenäisen toiminnallisen suunnittelun alaisuudessa. Erikoissairaanhoidon ohjauksessa tulee korostaa sote-maakuntien roolia. HUS:n poliittinen johto tulee koota Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin poliittisen johdon edustajista.

LOHJAN KAUPUNGINVALTUUSTO

Mika Sivula
kaupunginjohtaja

